

A. HANS' KINDERBIBLIOTHEEK

De boekjes van A. HANS worden in alle scholen aanbevolen omdat zij boeiend en nuttig zijn en aan de kinderen van over land en volk vertellen. Dat reeds veel nummers drie- en viermaal herdrukt werden bewijst hoe A. HANS' KINDERBIBLIOTHEEK overal gevraagd wordt. Al de verschenen boekjes zijn nog verkrijgbaar. Zie hier eenige van de laatste titels :

581. Van veehoeder tot edelman. — 581b. De arme vioolspeler. — 582. Een soldaat in Abessinië. — 582a De heks van Zuidkoote. — 583. Een onverwacht wederzien. — 584. Sinterklaas op het eiland. — 585. De jonge Berggids. — 586. Avonturen op Kerstavond. — 587. Een treffende belooning. — 588. Een angstige Drie-Koningenavond. — 589. De bekentenis van Jan Klarens. — 590. Het drama in de kerk. — 591. De stem van de Zee. — 592. De Weeze van 't Torenhof. — 593 De Dwingeland van 't Torenhof. — 594. De Vrek van de Ardennen. — 595. De Zeeroovers van Duinkerke. — 596. Het Drama op de Schelde. — 597. De boer van het Scheldebof. — 598. De Lotgevallen van Nellie Blanckaart. — 599. De nachtwaker van Borgdamme. — 600. Fritsje — 601. Het verborgen gelddoosje. — 602. Naar den dieperik. — 603. Hoe Paul zijn vader redde. — 604. Het Geheim van den Eik. — 605. De Huichelaar van het Wolvenhof. — 606. De Zwarte tijd. — 607. De Kinderroof. — 608. Bannelingen naar Siberië. — 609. De dochter van den Banneling. — 610. De Verrader van zijn Vader. — 611. De Overste van de Cow-Boys. — 612. Een tocht onder den grond. — 613. Babbel-Klaas. — 614. De Schrik van Gerard. — 615. Een Zwerver in de Ardennen. — 616. De Klop op het Venster. — 617. De Zwarte Hond. — 618. Een trouwe Broeder. — 619. De Wraak van Dolf — 620. De Heks van de Vogezen. — 621. De Schat onder het kussen. — 622. Een onvergetelijke reis. — 623. Een veelbewogen Vacantie. — 624. Drie maanden Smokkelaar. — 625. Een vreemde ontmoeting. — 626. Een Jongen aan de Grens. — 627. De Dochter van den Schipper. — 628. Door Cow-boys gered. — 629. De Schurk. — 630. De Laatste Reis. — 631. Het Spook in de Ardennen. — 632. De Schaper van de Heide. — 633. Een gevecht om zijn Leven. — 634. Mislukt Verraad. — 635. Een vreemde avond. — 636. Een Rus in Vlaanderen. — 637. De Koe-wachter van 't Zeehof.

Elke week verschijnt een nieuw boekje.

Vraag ze in de boekenwinkels en bij dagbladverkoopers.

PRIJS: 60 CENTIEMEN.

A. HANS' KINDERBIBLIOTHEEK

Nummer 19.

A. HANS.

De Pastoor van te lande - Hugo Verriest

Roeselare.

De Pastor van te Lande

HUGO VERRIEST

I.

't Was een boos jaar, dat van 1848, in Vlaanderen. 't Had de heele Lente en Zomer geregend; de aardappelen, die al niet best waren, toen men ze plantte, kregen de ziekte en lagen te rotten in den grond. De rapen waren niets waard. Onder het vee woedden plagen en menig boertje zag zijn eenige koe sterven. Ook de graanoogst was slecht en het koren kostte vreeselijk duur.

Er brak een hongersnood uit; 't was bovendien in dezen tijd, dat men in veel steden de weefgetouwen invoerde, en huiswevers te lande verloren daardoor hun werk.

Door den honger werden de menschen zwak.

En tot overmaat van ramp brak dan nog de typhus uit.

— Schrikkelijk, schrikkelijk! zei een koopman, die bij Petrus Johannes Verriest te Deerlijk den lakenwinkel binnenstapte, en dan in de huiskamer zat. Ik kom van boven Roeselare. En ginder tegen West-Roozebeke, aan den Boschkant bemerkte ik vanmorgen veel volk voor een leemen huizeke. En om kort te vertellen, in de kleine woning zag ik vader, moeder en drie kinderen dood liggen. Gestorven van den honger!

— Maar wat ge toch zegt! riep vrouw Verriest uit.

— Zelf gezien! En de menschen noemden me nog veel namen van Boschkanters, die van honger overleden waren of ellendig lagen te sterven van de typhus! En 't is daar alleen niet. Aan alle kanten hoort ge 't zelfde!

— 't Is op onze parochie ook al kwaad, sprak Johannes Verriest. Ge weet, dat ik koster en armmeester ben... O, dat ge zaagt, hoeveel ongelukkigen er aan de deur komen! Tot nu toe heb ik nog kunnen helpen... en geld krijg ik ook wel... maar waar op den duur het eten gehaald?

— Er is toch nog graan genoeg! verzekerde de koopman. Maar de korenbijters steken 't weg, die woekeraars, om het in 't geheim te verkoopen tegen hooge prijzen.

— Dat is toch schandelijk, zei vrouw Verriest.

— Ja, menschen laten sterven van honger! Waar moet het heen!... Ik kwam na den noen te Kortrijk. Wel honderd bedelaars wilden de stad binnen. 't Waren buitenlieden, mannen, vrouwen en kinderen. De honger keek hun oogen uit! En bleek... en mager! 't Herte brak er bij! Ze wilden in de stad eten vragen aan de rijke huizen. Maar burgerwachten, met de wapens in de hand, beletten het. En 't was zoo te Roeselare ook. De overheid is bang, dat die lieden, eenmaal binnen, zullen stelen en plunderen, en dat men er geen weg meer mee zal kunnen. De armoede op den buiten is veel erger dan in de stad, maar in de stad zijn er toch ook veel, die ondersteund moeten worden. Ik heb mannen als wilden zien vechten om een stuk brood. Ze sloegen en stampen elkaar, dat 't bloed uit wonden sprong! Vrouwen en kinderen geraakten onder den voet! Die mannen vechten niet voor zich zelf, maar meest voor de kinderen.

— Wreed! zei moeder Verriest en keek naar een knaapje van acht jaar, dat aandachtig zat te luisteren. Kom, Hugo, 't is tijd om te gaan slapen, zei ze tot hem.

De jongen sprak niet tegen, al was het toch wat vroeger dan gewoonlijk. Hij ging naar vader om een kruisje en een « God beware je », zoo-

als hij elken avond deed, en volgde moeder naar de slaapkamer. Een kleinere knaap, Gustaaf, was al in de zoete rust.

Ja, 't was voor Hugo vroeger dan anders, maar moeder wilde hem die wreede verhalen besparen. Ze wist, welk een gevoelig kind hij was. Al die ellende vervulde zijn hartje met droefheid... En zeker zou Hugo nog een heelen tijd liggen peinzen, over hetgeen hij gehoord had. Maar wie weet, wat de koopman nog ging vertellen! Wie veel reist, ziet en verneemt veel.

En de bezoeker ging voort met zijn verhaal van armoe, honger en ziekte. In betere tijden deed hij zaken in laken met Verriest. En de handel steunde toen veel meer op de vriendschap dan nu. De koopman was hier dan ook de gast en bleef overnachten.

Wat later gingen de andere kinderen ook te bed. Vader en moeder Verriest hadden vier zoons en drie dochters. En toen een half uur nadien, de koster-armmeester van Deerlijk zijn deur sloot en de gewichten der oude klok ophaalde, zei hij nog eens, ernstig 't hoofd schuddend:

— Ha, 'k vrees dat het op Deerlijk ook verslechten zal.

— — — — —
Moeder Verriest, Carolina Van Acker, was een fijngevoelige vrouw. Ze zag haar kleinen Hugo niet gaarne bedroefd. Zeker, ze was blij, dat hij

medelijden toonde met ongelukkigen. Maar hij mocht niet al te zeer opgeschrikt worden. Hij zou er wel ziek van kunnen vallen. Doch 't ging niet het leed van den tijd voor 't jongske te verbergen. Er was er te veel!

Hugo ging naar school bij meester Renier! Hij hield veel van hem. 't Was zulk een goede man, die meester! En geleerd! Hij dichtte fabels, die de kinderen zoo gaarne van buiten leerden. En dan vertellen dat hij kon! Hij deed het dikwijls in den Winter nog na schooltijd. De boeren- en burgerszonen brachten hout mee voor den haard. Dat was de brandstof. De meester moest die niet koopen. Als ieder elken ochtend een blok meenam, was er genoeg voor heel den dag. En wat is nu een blok uit den stapel van een boer! In den Winter, na de klas, verlichtten de vlammen van den haard het lokaal. Men had geen ander licht noodig. De kinderen moesten niet veel zien. 't Was luisteren, dat ze deden, luisteren naar de prachtige vertellingen van den meester. En ook groote menschen kwamen stillekens binnen en bleven van achter staan. Maar ze wilden het toch ook gaarne hooren, wat de onderwijzer zoo boeiend verhaalde.

De kinderen leerden zeer goed bij meester Renier. En de menschen van Deerlijk hebben nooit vergeten, wat meester Renier voor hen deed! Toen vele jaren later de onderwijzer gestorven

was, heeft de bevolking van Deerlijk een borstbeeld voor hem opgericht.

Maar nu in dezen kwaden tijd kon meester Renier niet vertellen... Hij was er te triestig voor. En de kinderen moesten vroeg naar huis komen, want er liep zulk raar volk rond. 't Waren meestal geen slechte menschen van aard, maar de honger maakte hen wanhopig. Ze slopen rond de hoeven. De boeren en hun knechten moesten 's nachts de wacht houden.

Maar ook op de dagschool zag de kleine Hugo wel, hoe bleek en mager veel leerlingen waren. En hij hoorde hen klagen, dat ze niet genoeg eten kregen. Zijn vader, de armmeester, hielp zooveel hij kon. Doch de ellende steeg voortdurend... En zelfs rijkere menschen hadden last om aan levensmiddelen te geraken. Met geld in de hand kon men ze dikwijls niet koopen.

— — — — —
En wat vader Verriest gevreesd had, gebeurde. 't Werd ook erger te Deerlijk bij Kortrijk en in 't ronde. Veel lieden liepen in lompen. De wind baet in hun mager lijf. En wie niet goed gevoed is lijdt dubbel van de koude!

Lange rijen mannen en vrouwen stonden bij den koster-armmeester te wachten op voedsel. Elken dag kwamen er armen bij. Velen, die gezegd hadden nooit iets te zullen vragen, moes-

ten het toch wel doen! Als de kinderen van honger weenen!

Op een morgen stond de kleine Hugo bij de kerk. Daar naderden mannen, met een ladder waarop een vrouw lag. « We hebben haar op den weg gevonden », vertelden de dragers aan anderen, die toegelopen kwamen. « Ze is van honger gestorven ». Hugo zag die doode vrouw. En weenend liep hij naar huis. Hij vertelde snikkend aan zijn moeder, wat hij gezien had. En vrouw Verriest schreide ook.

Het volk troepte samen rond het doodenhuisje. Daar had men de onbekende vrouw neergelegd. Ze was zeker van elders gekomen, in de hoop in een andere streek eten te krijgen. Op die reis moest ze neer gevallen en in den nacht overleden zijn. De menschen spraken hierover. Ze morden en sommigen balden de vuisten. « Ze laten de armen maar bezwijken! Er is eten genoeg, maar 't wordt weggestoken! » Zulke taal hoorde men. De lieden waren niet kwaad op den koster. Ze wisten dat Johannes Verriest deed wat hij kon, en dat hij thuis ook geen overvloed had met zijn groot gezin. Maar ze beweerden, dat sommige boeren hun graan verdoken.

De ontevredenheid werd door dat spreken erger. En in den namiddag liep een bende van twintig man door het dorp, schreeuwend: « Er is een korenbijter op de parochie ».

Een korenbijter was dus een woekeraar, die graan duur opkocht om het hier en daar te verkoopen. De bende van twintig vergrootte. Er waren weldra vijftig, honderd, dan twee honderd mannen, jongelingen, vrouwen en meisjes. Ze tierden en huilden: « We gaan X's huis plunderen. We moeten het in brand steken! » Zoo werd er geroepen. Nu zou 't oproer worden. En van X. zou men ook wel naar andere woningen gaan. Eens begonnen, kon men het woedende volk niet meer tegen houden. Dat begrepen eenige dorpelingen. Ze liepen naar den burgemeester. Deze was naar Kortrijk. Dan snelden ze naar Verriest. « Koster! » zeiden ze, « ze willen X's huis plunderen en in brand steken ».

Verriest sprong buiten. Neen, zoo iets mocht niet gebeuren! Geen geweld... Dan zou er gevochten worden en bloed vloeien. En de ellende was al erg genoeg! De bende stond reeds voor X's huis. Verriest kwam toegesneld. Met elke hand trok hij een man op zij; zoo geraakte hij door 't tierende volk tot aan de woning en plaatste zich voor de deur. Hij kruiste de armen en keek de menigte aan: « Hier komt niemand binnen! » riep hij. « Ha, doet gij als duivels, dan ben ik Lucifer! Geen geweld, geen oproer. Zoo wordt er niemand geholpen! Gaat naar huis! Ik zal met den burgemeester spreken. Er zal geen graan weggedoken worden op onze gemeente.

Alles moet dienen voor de voeding ». En het volk bedaarde dadelijk. Het trok af. Ja, vader Verriest had nog wat te zeggen op de parochie. X. was geen korenbijter. Maar er werd zoo gemakkelijk gelasterd.

Hugo had dat alles gezien en zijn eerbied voor zijn vader steeg nog. Maar 't werd steeds erger op Deerlijk. Daar brak de typhus, die vreeselijke ziekte uit. De burgemeester zei, dat de zieken niet in hun huis mochten blijven. De ziekte zette te rap over. Hij liet een oude kapel tot gasthuis inrichten. Maar wie zou daar de ongelukkigen verplegen? Niemand durfde. De pastoor kwam bij vader Verriest en zei: « Ik ken er maar een, die dat doen kan, koster, en ge zijt gij dat! »

« 'k Zeg niet neen, maar 'k moet toch eerst met mijn vrouwe spreken », antwoordde de goede man.

« Doe dat, 'k ken uw vrouwe ».

En moeder Verriest hoorde dat verzoek. Haar man bij de zieken? En als hij aangetast werd en stierf, dan bleef zij met zeven kinderen achter. Dat alles ging moeder zeker wel door 't hoofd en toch zei ze: « Jan, ga... God zal het aan ons kinders loonen! » O, hoe liefderijk verzorgde vader Verriest toen de zieken! Toen de typhus weg scheen en de kapel verlaten was, kreeg Verriest zelf de kwaal. Hij wilde niet naar bed. « 'k Zal de ziekte rechte dragen », zei hij. En hij

bleef te been en genas, zoo'n sterk lichaam had hij.

II.

De slechte tijd ging langzaam voorbij. Eindelijk kwamen er betere jaren.

Hugo ging weer ter school. Twee maal in de week kreeg hij muziekles van een jongeling uit Harelbeke. Dat was Peter Benoit, die later zoo beroemd werd. Hugo deed zijn best en eindelijk moest hij naar een grootere school. Hij werd naar 't seminarie te Roeselare gestuurd.

Hugo vond het erg vreemd op dat seminarie. Alles was er Fransch. En hij kwam uit een huis en een dorp, waar ieder Vlaamsch sprak. Maar als hij hier Vlaamsch durfde spreken, kreeg hij straf. Eigenlijk vond hij dat onrechtvaardig. 't Leek wel of zijn taal, die van zijn braven vader en zijn lieve moeder, iets slechts was. En dan kenden de meeste onderwijzers ook zoo streng! Meester Renier was altijd vroolijk geweest. En nooit geen Vlaamsche vertelling! Maar Latijnsche en Fransche lessen! Ja, Hugo kon soms heftig naar Deerlijk verlangen. En wat was hij blij, als 't vakantie was. Maar hij deed zijn best om flink te leeren. En daar kwam nu opeens een meester als Renier! Hij heette Guido Gezelle. Hij dichtte ook. En hij sprak zulk zoet Vlaamsch.

En als hij vertelde, dan zaten de jongens zeer stil om goed te kunnen luisteren! Men sprak daarover met jongens van andere klassen. En sommigen daar deden wat ondeugends om buiten gestuurd te worden. Dan kropen ze voor de klas van meester Gezelle en ze luisterden aan het sleutelgat of aan de reet onder de deur. Hugo hield dadelijk heel veel van Guido Gezelle. En het speet hem vreeselijk toen Gezelle na eenigen tijd naar Brugge vertrok. Het scheen weer zoo doodsch op school nu...

Zijn broer Gustaaf was nu ook op 't kollege gekomen. Hij was een zwak manneke. Moeder Verriest had er wel tegen op gezien hem van huis te sturen. Maar ze wist, dat Hugo voor zijn broer zorgen zou. Hugo was sterk en flink. En ja hoor, hij was de beschermer van Gustaaf. Hij hielp en bemoedigde hem. Hij maakte zelfs elken avond zijn bed op, juist zooals moeder thuis dat gedaan had.

Zoo groeide de kleine Hugo tot een groote jongeling. Toen hij 20 jaar was moest hij weer naar een hogere school en wel te Brugge. Hij wilde immers priester worden. En te Brugge woonde Guido Gezelle. Dikwijls ging Hugo zijn ouden meester een bezoek brengen. Hij keek ook naar de vele oude kerken en andere gebouwen.

— — — — —
Hugo Verriest toonde altijd zijn goed karak-

ter. Hij had dat immers van zijn ouders geërfd. En ik wil hier nog wat vertellen van Petrus-Johannes Verriest.

Toen de cholera te Leuven woedde, vroeg men hulp aan de studenten, om de lijdens te verplegen. Gustaaf Verriest, broeder van Hugo, die toen te Leuven studeerde, begaf zich naar huis en vroeg zijn vader de toelating om de choleralijders te helpen. En toen vader Verriest dat verzoek hoorde, verhief hij zich en zegende zijn zoon op het voorhoofd zeggend: « Ga kind, God zegene u en God beware u! »

Later toen vader ziek lag, en zijn zoon, die geneesheer te Wervik was, hem tweemaal in de week bezoeken kwam, liep bij een dier ontmoetingen 't gesprek op al de ellende van den Fransch-Duitschen oorlog. Bij Sedan waren er duizenden gekwetsten.

— « Zou ik niet gaan? » vroeg de zoon. En de kranke vader richtte zich op en zegende zijn jongen, zeggend weer: « Ga kind, God zegene u en God beware u! »

Uit zulk een gezin kwam Hugo.

— — — — —
Hugo leende steeds goed door. En toen werd hij tot priester gewijd. Drie jaar later was hij leeraar te Roeselare in dezelfde school, waar hij als knaap had gestudeerd. Nu moest hij zelf onderwijzen. En hij dacht aan Guido Gezelle en

aan meester Renier. En hun voorbeeld volgde hij. Hij was een goede leeraar, de vriend der scholieren. En wat beminden de knapen hem!

Een ander leeraar had tot Hugo Verriest op een jongen gewezen en gezegd: « Dat is een lui-aard, en een koppigaard. Pas op voor hem! » Hugo bekeek dien gast en hij zag toch iets zachts in zijn oogen... 't Is waar, andere leerlingen lachten en spotten met den knaap. En N... we zullen hem zoo noemen, keek dan grimmig en boos.

Op zekeren dag hadden de jongens een opstel gemaakt. Hugo Verriest las dat van N... en dacht: « Het is zoo slecht niet ». Hij zei tot de klas: « Ik ga u een opstel voorlezen. Pas als ik klaar ben, zal ik zeggen, van wien het is ». En Hugo las het goed voor, misschien verbeterde hij er wel wat in. De scholieren luisterden aandachtig. Ze vonden het opstel schoon. « Welnu », zei de meester, « dat is van N... ». Ieder keek naar N... die nu heel fier was. Veel meesters hadden hem vermaand, gestraft, uitgelachen. 't Hielp niet. Hugo Verriest had den knaap gewonnen. N... leerde, dat het een lust was, en maakte snelle vorderingen. En aan 't eind van 't jaar stak hij een briefje op Verriest's lessenaar en daarop stond onder meer: « Beminde leeraar, wat ik ooit worden zal, nooit zal ik vergeten, wat ik aan u te danken heb ». Zoo ging Hugo Verriest met de

kinderen om. En deze hadden allen eerbied en liefde voor hem!

Hugo leerde hun goed Vlaamsch. En ieder voelde het, hoe diep de meester zijn taal bemindde. Een der leerlingen voelde dat bijzonder goed. Hij heette Albrecht Rodenbach en was als een wonderkind. Hij teekende goed, maakte prachtige opstellen en dichtte zelfs. En wat luisterde hij, als Verriest les gaf! Ieder was verbaasd over zijn kennis. Rodenbach werd een dichter. En hij wekte de medestudenten op flinke Vlamingen te worden. Het moest gedaan zijn met de minachting voor onze taal. Rodenbach ging naar Leuven. Hugo bleef altijd zijn vriend. Helaas Albrecht stierf jong... Hugo Verriest vertelde dat, toen hij oud was, aan een dagbladschrijver.

« Berten Rodenbach was zwaar ziek. Hij moest van Leuven naar Roeselare, waar hij woonde. Mijn broer Gustaaf wijdde aan den armen jongen al zijne zorgen. Zoo dikwijls vroeg hij aan de moeder: « Heeft Berten in zijn kindertijd nooit aan de longen geleden? » En de ongelukkige vrouw, bang te zullen hooren zeggen: « Hij kan niet meer genezen », verzweeg telkens de waarheid. Eindelijk, als ze zag dat er geen doen meer aan was, bekende zij dat de kleine, toen hij een jaar of negen telde, door fleurus werd overvallen. En dan is Gustaaf naar boven gegaan. Hij nam den uitgemergelden jongen in

zijn armen gelijk een kind, hij tilde hem aan zijn borst... »

Opeens stokte de stem van den spreker. Verriest weende... Hij weende en snikte stillekens.

Ja, zoo lief heeft Verriest dien Berten Rodenbach gehad, dat hij 41 jaar later nog om hem weende.

En Verriest vertelde voort:

« Mijn broer bracht hem naar een rijtuig, reed er mee naar het station en huurde voor hem een heel compartiment van den trein. En daar, op weg naar het ouderlijk huis, hief Rodenbach zijn bleek gelaat uit de kussens, en tuurde door het raampje met verdwaasden blik naar de landouwen van zijn geliefd Vlaanderen...

En korten tijd nadien stierf Albrecht Rodenbach te Roeselare ».

Ja, dien leerling had Verriest het meest bemind. Maar hij had ze allen lief. En 't was hem een vreugde als hij later zag, dat zijn jongens goede Vlamingen werden, die hun volk hielpen ontwikkelen en voor zijn recht streden...

Verriest was nadien leeraar te Ieper. Zijn ouders waren gestorven. Hij had daarover veel verdriet gehad. Zijn broers hadden goede betrekkingen.

Toen Hugo veertig jaar was, werd hij pastoor te Wacken. In 1890 vertrok hij naar Ingooigem

en daar bleef hij wonen, veel later ook als rustend pastoor...

Verriest schreef boeken; hij dichtte. En 't is al prachtige taal. Hij schreef of dichtte echter niet veel. Het liefst ging hij spreken. En honderden malen heeft hij dat gedaan, zoowel in Holland als in Vlaanderen. Dan sprak hij vooral over zijn meester Guido Gezelle, en over zijn leerling Albrecht Rodenbach. Maar hij deed meer. Altijd weer zei hij: « Vlaanderen moet veranderen. De Vlamingen moeten een schoon volk worden, werkzaam, braaf, beschaafd, verstandig ». O, wat luisterden de menschen gaarne naar hem. Hij kon ons zoo ontroeren. En duizenden deden, wat hij zei. Ze werden goede Vlamingen. Onze taal kreeg meer rechten. De scholen werden Vlaamscher. Vlaamsche schrijvers lieten Vlaamsche boeken drukken. Dichters zonden hun verzen de wereld in. Kunstenaars schilderden Vlaanderen. « Voort doen, altijd voort doen. Ons volk moet geheel herworden », zei Verriest weer. En zoo sprak hij ook heel dikwijls tot de studenten.

III.

Verriest was dus eerst pastoor te Wacken. Toen hij naar Ingooigem vertrok, hadden de menschen van Wacken veel spijt over zijn ver-

trek. En 't was of ze aan de Ingooigemnaars wilden toonen, hoe gaarne ze hun pastoor zagen, want bijna heel de parochie ging mee naar daar, om den nieuwen herder in te halen. En ook te Ingooigem werd Verriest spoedig algemeen bemind. Hij ging zoo vriendelijk met de menschen om en kon hun zoo minzaam toespreken. Hij was daarbij nederig. Niemand was hem te min. Ieder mocht aan de pastorie bellen. En tot den armsten mensch was Verriest zoo vriendelijk en beleefd als tot den rijksten.

Hij wandelde veel. Ingooigem ligt tusschen de Leie en de Schelde, tusschen Kortrijk en Oude-naarde. De streek is er prachtig met heuvels en dalen. De hoogste heuvel is die van Tiegem. De menschen noemen hem zelfs den Tiegem-berg. Er stonden twee molens op, een steenen en een houten. De houten was al vele honderden jaren oud. En dan staat daar de oude kerk van Tiegem en is ook het bosch van Arnoldus, waar elken Zomer duizenden bedevaarders komen. Over de Schelde ziet men den Kluisberg. En het land is er vruchtbaar. Als de velden met hun oogsten prijken, als de boomen dicht bebladerd zijn, o, dan is het er zoo prachtig.

En Hugo Verriest beminde die streek zoo innig. Hij kon er zoo schoon over schrijven en spreken. En als hij wandelde, ging hij in de hutten en huizekens, in de kortwoonsten en op de

hoefjes, in de armste nog wel 't liefst. De zieken glimlachten, als hij binnentrad en troostend sprak. Armen werden geholpen.

Maar daar waren ook ruwe kerels. Een man was eens dronken. Hij vloekte en tierde en wilde zijn vrouw slaan. De kinderen kropen schreeuwend in een hoek. Hugo Verriest kwam voorbij, hoorde dat lawaai en trad binnen. Hij ging voor den dronkaard staan. « Jan », zei hij, en keek den grooten kerel in de oogen. « Jan, gij zoo'n sterke vent, wilt uw vrouw slaan, uw vrouw die zoo goed voor u zorgt, die veel bekommernis heeft voor de kinderen, en nog op het land werkt om u te helpen ».

De dronkaard boog beschaamd het hoofd. « Jan, ge moet nu naar bed. Kom! » hernam Verriest en hij leidde hem naar 't kamertje. Jan sloep in. Maar den volgenden dag kwam de pastoor terug. Jan was aan 't werk. Hij durfde Verriest bijna niet aankijken. Maar Hugo staarde hem wel diep in de oogen. Vriendelijk en ernstig sprak hij met hem. Hij had het over dronkenschap, waardoor zooveel ellende in huis komt en schoone menschen als beesten worden. En Jan beloofde beterschap. Verriest lette verder op hem, om hem te steunen, als 't kwaad lokte. Er waren meer van die Jannen. Er woonden ook slordige vrouwen, die niet naar hun kinderen omzagen. Verriest vermaande hun, wees hun op hun plich-

ten. Als hij spelende kinderen, of koewachttertjes zag, altijd had hij voor hen een vriendelijk woord.

Ge kunt dat lezen in zijn boeken: « Op Wandel », « Regenboog ». Van zijn leerlingen vertelt hij in « Twintig Vlaamsche Koppen ».

Ja, Hugo Verriest was een ware herder. In 1912 zou hij rust nemen. Te Ingooigem had men daar spijt over. Maar dan hoorden de menschen, dat de goede pastoor toch op het dorp zou blijven wonen. En nu waren ze tevreden. Hugo Verriest betrok een groot huis, aan 't eind der gemeente. Daar kwamen veel bezoekers, schrijvers, dichters, schilders, geleerden. Ze kwamen zelfs uit Holland naar dit klein dorp, om Hugo Verriest te zien en met hem te spreken. Hij ontving hen meestal in een groote kamer, waar op de schouw deze woorden stonden: « Hier zijn vrienden thuis ». En dat was ook zoo! 't Liefst sprak nu de oud geworden man over Rodenbach en Gezelle.

In 1913 kwamen er wel vijftien duizend Vlamingen naar Ingooigem, om Hugo Verriest te toonen, hoe gaarne hij door zijn volk gezien was. Meer dan een uur duurde het voorbijtrekken van den stoet met muziek, met vaandels en banieren. En in dien stoet waren veel werklieden, boeren, maar ook studenten, advokaten, dokters, kunstenaars, professors. Dien 17e Oogstdag

1913 zullen we nooit vergeten. Als een vorst werd Verriest geëerd. De koning en koningin zonden hem een telegram van hulde met bloemen.

Eenigen tijd te voren was hij ziek geweest. Wel dertig keer kwam dokter Leppla uit Kortrijk. Toen Verriest beter was, moest hij bij dien dokter komen eten. Deze was een oud leerling van hem. « 'k Ga hem tegelijk betalen », dacht Hugo en hij nam wel 750 frank mee... Dertig keer, drie uur ver komen, soms in den nacht, ja, dat kostte geld. En voor de gasten aan tafel gingen, riep Verriest den dokter alleen en vroeg om zijn rekening. « Ik heb geen rekening voor u », zei de geneesheer. « Ik heb bij u op de banken gezeten, en ik kan u nooit genoeg danken voor uw onderwijs. Wat ik nu voor u deed, was mij een groote vreugde ». En de goede man wilde geen cent aannemen. Zoo was de band tussen Hugo Verriest en zijn leerlingen.

Hugo Verriest heeft wel 800 voordrachten gegeven. Een jaar na zijn huldiging werd het oorlog...

— — — — —
't Was in Augustus 1914... De Duitschers vielen ons land binnen. Ulanen, ruiters, met geweer, revolver en lans, reden het leger ver vooruit. Er kwamen er op 24 Augustus zoo ook twaalf in het stille Ingooigem. « Ze zijn daar! »

riepen de kinderen, die de huizen binnenstormden. De ulanen trokken over den steenweg. Ze wuifden hier en daar. Het volk, eerst bevreesd, werd nu vrijmoediger, het kwam naar buiten en keek naar de Duitschers, en volgde ze. Dat beviel de ulanen niet. Ze werden wantrouwend. Ze deden teeken, dat de menschen moesten achterblijven... Ze bleven dan staan voor 't herbergje tegenover de pastorie. Ze eischten een hamer, een vijl, eieren en bier.

De menschen verstonden ze niet.

De ulanen hielden een revolver in de vuist en werden nijdig, begonnen te dreigen en grepen woest een der dochters bij den schouder. Een ander meisje kwam huilend in de pastorie om hulp geloopt. En de toestand werd zoo ernstig, dat de vader der dochters al van zijn land gestormd kwam, op 't geroep, dat de Duitschers een van de meisjes zouden vermoorden.

Wat dan, zoo de burger en de ulanen eens handgemeen werden en andere benden zouden aanstormen onder den kreet: « Man hat geschossen! Ein franc-tireurnest! »

Zoo waren er dorpen in brand gestoken, weerlooze menschen vermoord. Die ulanen moesten heen!

Hugo Verriest zag 't gevaar in. Kon hij die ulanen maar weg krijgen! De pastoor begaf zich

naar de ruiters en vroeg wat ze begeerden. Hij zond naar den smid om een hamer en een vijl en de Duitschers frutselden wat aan een zadel en eischten dan eieren en bier.

Hugo vertolkte hun spraak en de meiskens gingen om eieren, maar bier hadden ze niet. De ulanen werden weer misnoegd en Verriest zei:

— Ik zal u een glas wijn geven, want bier is er niet, en rijdt dan voort, want de menschen hier willen de soldaten geen kwaad doen gelijk gij peinst en zijn geen franc-tireurs.

En blijde monkelde hij, toen de soldaten vertrokken en de menschen te Ingooigem van den schrik bekomen waren.

Zoo redde Verriest wellicht zijn dorp voor een vreeselijk lot. Kleine oorzaken, misverstanden hebben soms vreeselijke gevolgen.

De oorlog duurde vier jaar. Hugo Verriest bleef op zijn dorp. En nu moest hij nog meer troosten en bemoedigen.

In Juni 1918 stierf zijn broer Gustaaf Verriest te Saint-Cloud bij Parijs. En luister, hoe Hugo het vernam. Wat later was zijn nichtje er om Pauline, 's pastors maarte, wat te helpen. Zekeren dag las zij een blaadje uit Gent. Daarin stond dat Gustaaf Verriest gestorven was. De juffer ontroerde geweldig en liep de kamer uit. Pauline volgde haar en vroeg, wat er aan scheelde. Ze wees op het bericht: « En we moeten dat

nu aan den pastor zeggen », sprak ze. 't Was moeilijk, maar ze deden het toch. Toen heeft de grijsaard lang geweend, want hij beminde Gustaaf zoo innig... juist nog als toen ze samen op school te Roeselare waren en hij het zwakker broertje beschermde en hielp. Gustaaf was dokter en professor te Leuven geweest. Hij ook had veel vrienden en was een goede, een edele Vlaming.

In October 1918 vluchtten de Duitschers heen. Op een avond kwamen er twee Deutsche officieren met twee soldaten aan Verriests huis. Ze wilden er overnachten. De pastor kwam aan de deur. Een klap klonk een geweldige slag. Een granaat ontplofte vlakbij. En de twee officieren en de vier paarden waren dood. De soldaten bleven in het leven. En ook Verriest ontsnapte, maar de dood was langs hem gegaan. Ja, de oorlog was nu tot Ingooigem genaderd. Het dorp werd hevig beschoten.

Buren vroegen om in den sterken kelder van Verriests huis te mogen schuilen. En zeker mochten ze dat. Ze kwamen met kassakken. En Verriest en Pauline vertoefden daar tien dagen en nachten met veertig mannen, vrouwen en kinderen. Door granaatscherven kletterden boven de ruiten stuk. En brokken vielen van de muren. Rondom woedde brand in andere huizen. 't Was

een verschrikkelijke toestand. Hugo Verriest be-
moedigde de parochianen.

« Ha, die kelder, vertelde de grijsaard mij, ge-
zoudt er een roman van schrijven. We bemoe-
digden elkander, in al die dagen en nachten, en
ik moeste weer ons volk bewonderen, hoe het
met een blijde spreuke en een boert, als de bom-
men barstten, de vreeze wegdreef, en 't hart hoog
hield. We zaten nog tusschen de twee legers en
op een morgen komt er een krijgsman beneden
en roept: « Kameraad, kameraad! » 't Was om
te vragen of er geen vijanden waren, die zich
wilden overgeven. En dan zagen we, dat 't een
bondgenoot was.

— 't Is een Engelschman! riep er een. En dat
hadt ge moeten zien! De vrouwen grepen z'n
handen, z'n hals, z'n schouders, ze schreeuwden,
snikten, lachten al dooreen, en ze begroetten hun
verlosser na vier jaar bezetting. De Engelschman
was zelf te vele aangedaan om iets te zeggen en
liep de trap op. Twee Britsche officieren raad-
den ons dan aan voort te gaan, want 't zou er
van 't geschut heel leelijk gaan doen. Zoo trok-
ken we met een heele groep weg, de bane naar
Kortrijk op.

— Te voet? vraag ik.

— Ja, te voet, en met een steekkarreke mee,
voor wat have. En boven ons schuifelden de gra-
naten, en terzijde in 't veld kletsten ze neere. 't

Werd ons te lastig en onderweg vroeg ik aan twee
Engelsche officieren om hulpe. Die waren zeer
minzaam en gaven ons seffens vier kloeke Schot-
ten mee, brave kerels, die ons karreke duwden
en allerlei bijstand boden. En zoo dompelden we
voort tot Sint-Louis, waar we een wagen kregen
tot Kortrijk.

Veel menschen van Ingooigem waren gewond
of door het stikgas getroffen. Ook velen van
andere dorpen. Ze lagen met honderden in ge-
stichten te Kortrijk. Verriest ging ze daar bezoe-
ken en troosten. Hij had zoo'n innig medelijden
met hen. Hij zag daar stervenden, die in smart en
doodsangst zijn hand grepen...

't Werd wapenstilstand... En Hugo Verriest
was zelf ziek. Zoo gauw hij kon reed hij met
Pauline, de trouwe dienstmaagd, naar Ingooi-
gem terug...

Men vertelde te Antwerpen, te Brussel, te
Gent, dat hij gestorven was. Toen reed ik naar
Ingooigem. Ik kon er niet anders komen dan te
voet of per fiets.

Dus het rijwiel op... En ik denk nu terug aan
dien grauwen winterdag. Wat zag het land er
triestig uit! Vernielde huizen en hoeven, omver-
geschoten molens, stuk gereden wegen vol slijk.
En dan de droefheid der menschen over zooveel
dooden en verwoesting.

Ik kom te Ingooigem... Met ontroering zie ik 't gele huis, 't laatste vóór 't klooster. Men heeft me al gezegd, dat de poster « thuis is », maar ziek ligt, en vreugde vervult me, want de koene Vlaming leeft dan toch nog, al tempert weer een vlaag van onrust de blijdschap. Want ziekte op dien hoogen leeftijd, na de vier oorlogsjaren, kan gevaarlijk zijn...

Ik bel aan en Pauline opent de deur. Wie Verriest bezocht heeft, kent Pauline ook, de trouwe « maarte », die de gasten van haar meester zoo goed ontvangt.

— Meneere de pastere is ziek, vertelt ze, maar vandage is hij voor den eersten keer uit zijn kamere gekomen, en nu zit ie wat in de keuken. Kom binnen.

'k Ben wel wat verlegen... 'k Sta daar precies niet in gala-kleeding. Uit mijn oudste, verfrommelde, bemodderde jas druipt het water en de laarzen, welke tot m'n knieën reiken, zijn bezet met een dikke laag vettig slijk van 't Schelde- en Leieland.

Maar ze zijn hier, na al 't gebeurde, van zoo'n kleinigheid niet meer vervaard.

— Kom toch binnen! herhaalt Pauline, en eensklaps zie ik den pastor, in zijn zetel gedoken, een sjarp om den hals.

Hij grijpt mijn hand en houdt ze lang vast

en 't doet hem blijkbaar goed, dat een Vlaming naar hem komt zien.

— Er zijn er zoo velen, die 't willen weten, hoe ge 't stelt, zeg ik.

— En ge gaat een boterham eten en een potje koffie drinken, beveelt de maarte.

— Ja, ja, ge gaat wat nuttigen, bevestigt Hugo Verriest. Geef mij een arm en dan zullen we in mijn kamer wat klappen.

Hoe eenvoudig hartelijk is deze ontvangst! Och, 't is waar, in een kamer staat een spreuk op de schouw: « Hier zijn vrienden thuis », en al kunnen we in dat vertrek, gehavend door de beschieting, niet zitten, toch is de leus van 't huis van kracht gebleven.

We begeven ons naar een kamer rechts, waar naast een bed een kachel brandt, en een tafel vol boeken en bladen ligt. En 'k bezie Hugo Verriest eens goed. Vermagerd en verouderd is hij, maar onder 't zwarte kabotseke tintelen nog even levenslustig als voorheen de goedige oogen en om den wat ingezonken mond monkelt de tevreden glimlach... En 't is dezelfde zachte stem en de vloeiende taal, zoo gaarne gehoord in Noord en Zuid.

— Ja, 'k ben zwaar ziek geweest, vertelt me mijn minzame gastheer. Is het van het gas, waarmee de Duitschers schoten, is 't van het verblijf in den kelder, 'k en wete het niet, maar ik heb in

m'n bedde gelegen en ben er vandage weer uitgekropen.

— In den kelder? vraag ik.

En nu hoor ik Verriests verhaal uit de dagen, toen de laatste storm van den oorlog ook over Ingooigem woedde.

Pauline brengt de koffie en boterhammen binnen, en, sprekend over den schuwen tijd, nuttigen we 't maal, terwijl de regen van 't gehavende dak voor den gevel druipt en de avond over 't puinenland zinkt.

Ik ga heen. Ik wil den herstellende niet te lang vermoeien. Pauline leidt me weg en ze zegt het haar meester na: Altijd welgekomen. 't Huis staat nog overhoop, klaagt ze. Plankjes en bordpapier, waar ruiten moesten zitten. 't Dak wat gestopt om den regen buiten te houden. Maar er zijn gaten en barsten in de muren. Dat vertelt de maarte me, als ik in de keuken mijn pijp aansteek en dan mijn jas toeknoop, want regenvlagen slieren langs de velden, daar in de richting van Vichte.

Ik kom aan de voordeur. Hier stond Hugo Verriest, toen vlak bij hem de twee granaten ontploften, die twee officieren en vier paarden doodden.

'k Trek 't puinenland door. De weg daalt en rijst langs gehavende of vernielde huizen. En de dorpen Avelgem, Ootegem, Kerkhove, Berchem,

Waarmaarde, Elzegem, Petegem, Tiegem, Beveren en andere, wat hebben ze geleden! Gevluchte bewoners zijn teruggekeerd. Ze hebben hun huis wat hersteld, met een muur van stroo, een dak van riet met planken en pakdoek, om toch een beschut hoekje te hebben in dit guur seizoen.

Ja, we rijden door een puinenland.

Hier zien we nog de torens in de dorpen, maar als geraamten of wrakken. Duitsche soldaten werken op de wegen, onder toezicht van Britten of Franschen. 't Zijn krijgsgevangenen, in grijzen of groenen mantel.

En Hugo Verriest beterde. We zagen hem in September 1919 weer onder zijn volk en de studenten te Roeselare, toen Rodenbachs standbeeld, dat in den oorlog weggevoerd was, weer op het Sint-Amandsplein hersteld werd. We ontmoetten hem ook elders...

In Mei 1922 liep weer het gerucht dat Verriest ernstig ziek was... En ik sta weer bij het bekende huis. Meselaars zijn den gevel aan 't herstellen van de schade uit Oktober 1918. Pauline doet open. Nog altijd onveranderd... Ze bezieet me en in haar vloeiend eigenaardig Kortrijksch zegt ze: « Mijnheere, de pastere is thuis, maar hij ligt te bedde ».

— Ziek?

— Al vier weken... Vandage is hij toch voor den eersten keer opgestaan.

Zoo was het in 1918 ook: « Ziek, maar heden voor 't eerst beneden ». Hugo Verriest is 81 jaar. Toch overwint hij telkens zijn kwalen en dat is nu eveneens moedgevend.

Ik zit in de keuken met het oud blinkend koperwerk. De maarte gaat naar boven... En ik word daar ook genoodigd.

Hugo Verriest ligt te bed bij het raam, dat op zijn hof uitziet. Hij monkelt tevreden en steekt me de hand toe.

— 't Is een geweldige aanval van jicht, vertelt hij. De Winter is streng geweest en de Lente wil maar niet komen.

— Jicht is een lastige kwaal, maar niet gevaarlijk, merk ik op.

Verriest schudt 't hoofd.

— Ik ben een oude man, zegt hij zacht. Een en tachtig jaar... Mijn spraak is zoo verzwakt...

Die spraak is zulk een groote gave... en zulk een schat voor Vlaanderen...

— Maar nu is de zomer er...

— Ja, de dokter heeft me vandage doen opstaan... 't Viel me wel moeilijk...

Pauline zegt echter dat het heel best ging. En na vier weken liggen « peinst een keer ». De geest is nog scherp als altijd. Veertien jaren geleden kwam ik hier voor 't eerst.

Verriest haalt dat zelf op. « 't Was aan u, dat ik schreef, toen gij om een onderhoud vroegte:

« Kom noenen... 't beste onderhoud is aan tafel ».

— Ja, antwoordde ik, maar er stond bij: « 't Zal toch mager zijn, want 't is in den vasten ».

Dan spreekt hij over de schoonheid van zijn land en betreurt hij weer de door de Duitschers omgehouden boomen. O, ja, de moed herleeft...

— 'k Zal nu beter kunnen uitgaan... De tram rijdt weer naar Kortrijk.

Ja, zoo moeten we hem hooren. Niet dat: « Ik ben een oude man », maar « 'k zal kunnen uitgaan ».

Dan zegt Verriest dat hij altijd getracht heeft een goede Vlaming te zijn. Een belijdenis van gansch dit grootsche leven. En hij is niet alleen een goed, maar ook een groot Vlaming, een levenwekker en een sieraad van ons ras.

Langer wil ik niet vertoeven... De koorts kan opkomen. De zieke vraagt me terug te keeren als hij weer zal wandelen.

Beneden in de gang zie ik de portretten van zijne familie: vader en moeder en drie broers.

— Twee zijn zeer jong gestorven, zegt Pauline... Ze waren maar in de zestig...

Gustaaf, de hoogleeraar, overleed tijdens den oorlog in Frankrijk.

En toch wat dit het begin van 't einde. Op 27 Augustus woonde Verriest nog aan den voet

van de Tiegemberg de opvoering van Jozef in Dothan bij, door 't Vlaamsch Volkstoneel. De toeschouwers zaten op het gras te wachten, op het spel... Daar verscheen Verriest om den hoek van 't bosch. En de honderden klaptten in de handen en juichten hem hartelijk toe.

Op 't eind van September woonde hij een zitting bij van de Akademie in Gent. Hij was lid dier instelling. Toen hij weer thuis kwam, werd hij ongesteld. Vier weken leefde hij nog. Stil vlood het leven heen. « Ik ga sterven », zei hij op Woensdag 25 October tot Stijn Streuvels. Dien dag werd hij bediend. Ontroerd knielden de dorpelings neer, toen de koster zijn bel klingerde en gevolgd werd door twee priesters en twee fakkeldragers.

In den nacht van 27 op 28 October 1922 overleed Hugo Verriest zacht en kalm...

's Zaterdagnamiddags stapte ik te Sterhoek van den trein. Een half uur later stond ik aan 't bekende huis. Bij de poort lag een groot strooien kruis, naar oude Vlaamsche vrome gewoonte. Stil klopte ik op de deur. Pauline deed open... Haar oogen waren rood van 't weenen... De trouwe dienstbode greep ontroerd mijn hand. « Kom », zei ze, « hier ligt mijnheere de pastere ».

En op zijn praalbed zag ik hem in priesterlijk gewaad. Het gelaat was onveranderd en had een zoete vredige uitdrukking...

EINDE.